Cengiz Dağcı

BADEM DALINA ASILI BEBEKLER

Roman

ÖTÜKEN

YAYIN NU: 235
EDEBÎ ESERLER: 124

T.C. KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI
SERTİFİKA NUMARASI: 49269

ISBN: 978-625-408-401-0

www.otuken.com.tr | otuken@otuken.com.tr

1. Basım: 1962
13. BASIM

ÖTÜKEN NEŞRİYAT A.Ş.®
İstiklâl Cad. Ankara Han 65/3 • 34433 Beyoğlu-İstanbul
Tel: (0212) 251 03 50 • (0212) 293 88 71 - Faks: (0212) 251 00 12

Kapak Tasarımı: GNG Tanıtım

Dizgi-Tertip: Ötüken

Kapak Baskısı: Pelikan Basım

Baskı: ÇINAR MATBAACILIK VE YAY. SAN. TİC. LTD. ŞTİ.
Yüzyıl Mah. Matbaacılar Cad. Ata Han No:34 K:5
Bağcılar / İSTANBUL Tel: (0212) 628 96 00
Sertifika No: 45103

Kitabın bütün yayın hakları Ötüken Neşriyat A.Ş.'ye aittir. Yayınevinden yazılı izin alınmadan, kaynağın açıkça belirtildiği akademik çalışmalar ve tanıtım faaliyetleri haricinde, kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz; hiçbir matbu ve dijital ortamda kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

İstanbul- 2022

Cengiz Dağcı; 9 Mart 1919 tarihinde Kırım'ın Yalta şehrinin Gurzuf köyünde doğar. Çocukluğu kıtlık, yoksulluk, Rus emperyalizminin zulmü ve büyük baskılar altında geçer. İlkokulu köyünde, ortaokulu Akmescit'te bitirir. Kırım Pedagoji Enstitüsü ikinci sınıfında iken İkinci Dünya Savaşı çıkar. 1941'de Ukrayna cephesinde Almanlara esir düşer. Almanların yenilmesi üzerine esir kampından kurtularak müttefik devletler safına sığınır. 1946'da Londra'ya yerleşir. İngiltere'deki hayatı da hiç kolay olmaz; bir taraftan yazarken en vasıfsız ve ağır işlerde çalışmak zorunda kalır.

"Türkçe bana anamın konuştuğu dil" diyerek yazı dili olarak Türkçeyi kabul eder. Türkiye Türkçesindeki ilk kitabı 1956 yılında Varlık Yayınları tarafından yayınlanan Korkunç Yıllar'dır. Yaşar Nabi ile mektuplaşarak tanışan Dağcı, eserlerini de posta yolu ile gönderir. Soğuk savaş şartlarının siyasi etkilerinin hissedilmesi, Sovyetler Birliği'nin sol entelijansiya ile kurduğu ilişkiler ve fikir hayatımızdaki çatlamalar yazarı yalnızlaştırmak üzereyken, Ötüken Yayınevi ile tanışır. Ötüken Yayınevi vasıtasıyla yirmiden fazla kitabı Türk okuyucusuyla buluşturur.

Dağcı Türk edebiyatının büyük yazarları arasındadır. Romanlarında Kırım Türklerinin yaşadığı acıları hüzünlü ama berrak bir üslupla aksettirir. Kitapları yıllarca elden ele dolaşır. Kırımla olan ilgisini hiçbir zaman koparmaz ve Kırım Türklerinin vatanlarına dönüşlerini anlatmayı ihmal etmez. Hatıralarında "Ben yalnızca Kırım'ın yazarı değilim ama Kırım'ın faciasını bütün gerçeği ve içtenliğiyle yalnız ben yazabilirdim" der. Hayatının son yıllarında içerisinde bulunduğu muhitteki karakterleri ele alan hikâyeler de yazar.

En büyük destekçisi savaş sırasında Polonya'da tanıştığı ve 1998 yılında kaybettiği kıymetli eşi Regina Hanım olur. Aralarında Yazarlar Birliği'nin ve İlesam'ın yılın yazarı, Türk Ocakları'nın üstün hizmet ödülü de olmak üzere sayısız ödül alır. En son 21.03.2011 tarihinde Marmara Üniversitesi Türkiyat Enstitüsü tarafından düzenlenen "Türk Dünyasında Zirve Şahsiyet ler: Cengiz Dağcı" sempozyumuyla yazarlık macerası ele alınan Cengiz Dağcı, 22 Eylül 2011 tarihinde Londra'nın Soutfields

bölgesindeki evinde saat 12:30 sıralarında vefat etti. Dağcı'nın vefatı üzerine Dışişleri Bakanı Ahmet Davutoğlu'nun Ukrayna Devleti nezdinde yaptığı görüşmelerle 70 yıldır ayrı kaldığı Kırım topraklarına gömülmesi için izin alındı. Dağcı'nın cenazesi 1 Ekim 2011 Pazar günü, Akmescid'e 100 kilometre uzaklıktaki Yalta bölgesine bağlı Kızıltaş köyünde defnedildi.

Cengiz Dağcı'nın Eserleri;

Romanları; Onlar Da İnsandı, Korkunç Yıllar, Yurdunu Kaybeden Adam, İhtiyar Savaşçı, Benim Gibi Biri, Üşüyen Sokak, Ölüm ve Korku Günleri, Biz Beraber Geçtik Bu Yolu, Dönüş, Yoldaşlar, O Topraklar Bizimdi, Badem Dalına Asılı Bebekler, Anneme Mektuplar, Regina

Tarihi Romanı; Genç Temuçin

Hikâyeleri; Bay Markus'un Köpeği, Bay John Marple'in Son Yolculuğu, Oy, Markus, Oy!, Rüyalarda: Ana ve Küçük Alimcan

Denemeleri; Ben ve İçimdeki Ben (Yansılar'dan Kalanlar), Yansılar 1, Yansılar 2, Yansılar 3, Yansılar 4

Hatıratı; Hatıralarda Cengiz Dağcı

Birinci Bölüm

-1-

Öğleydi.

Orta yerde bir masa vardı; masada küçük bir vazo, vazoda çiçekler. Çiçekler bahar çiçekleriydi. Çünkü zaman bahar zamanıydı. Ama geceleyin kar yağmıştı. Sabahleyin dinmişti kar. Gün değişiminde gene yağmıştı. Duvarların güneşli diplerinde safranlar açarmış; kar yağsa da. Ve evin hanımı safranı severmiş. Ama evin hanımı salonda yoktu o gün, evin üst katındaki odaların birindeydi. Salonda, elleri arkasında bağlı bir adam duruyordu. Oldukça kısa boylu adam. Sırtında son İngiliz modasına uygun kahverenginde bir elbise vardı. Ortası gür ama uçları incecik ve özenerek burulu bıyıkları adamın yüzündeki tedirginliği yalnız bir dereceye kadar örtebiliyordu.

Evet. Eski fotoğrafta görüyordum bunu. Fotoğrafı çemberli sandığın dibinde bulmuştum. Ama el değdirmemiştim. Yukardan, sihirli bir kuyu dibine bakar gibi bakmıştım fotoğrafa; ve adamla birlikte salonu, masa üstünde safranlı vazoyu hep birden ve bir anda görmüştüm.

Adam, pencere dibinde durmuş; dışarıya bakıyordu.

Yukarda oda kapısı gıcırdadı. Adam uzun bir süredir elinde tuttuğu ve terden tortop olmuş mendiliyle alnını sildi. "Henüz erken," diye düşündü.

Dışarda, üzüm bağının budanmış kütükleri arasında

geceden kalma kar yamaları yatıyordu daha. Ama güneş gökyüzüne yükseldikçe karlar eriyordu. Yukarda kapı gıcırdadı gene. Adam döndü; dönerken başını kaldırdı. Merdivenin ucunda bir hanım duruyordu. Adam olduğu yerden hanımın yüzünü göremiyordu ama, merdivenin ucunda ak renk fildekos çoraplı, koyu kahverenginde iskarpinli iki bacağın kime ait olduğunu pek iyi biliyordu.

Adam, salonun ortalarına doğru yürümüştü ki, merdivenin ucunda duran Dr. Z'yi gördü ve hemen durdu. Dr. Z'nin omuzunda uzun bir havlu vardı. Kolları dirseklerine sıvalıydı. Her zaman özenle taralı saçları bu sefer de özenle taralıydı ama terli şakakları üzerinden geçerek dudakları ucuna düşen birkaç tel saçla bugün onun yüzü, yalnız yüzü değil entarisi içinde saklı bütün vücudu daha bir sağlam görünüyordu.

Dr. Z sıvalı kolunu yüzüne kaldırdı, elinin tersiyle önce sağ sonra sol şakağı üzerine düşen saçları arkaya attı, iki elinin bütün parmaklarını saçları üzerinden geçirip ellerini ensesine götürdü; arkada kalaçlanmış gür saçları arasından bir firkete çıkararak dudakları arasına yerleştirdi. Yüzü ciddiydi Dr. Z'nin. Firketeyi tekrar arkada saçları arasına gömerken bakışlarını adamın yüzüne dikti, ve:

- Oğlan! Gözünüz aydın! dedi.

Adam, az şaşkın, Dr. Z'nin yüzüne bakıyordu. Dr. Z. eski aşinalığı ve temiz sesiyle konuştu.

- Bu akşam görebilirsiniz kendisini!

Babam, Dr. Z ve annemden sonra, beni ilk defa o günün akşamı gördü sanırım. Annem beni kolay doğurmuş; bana Halûk adını koydular.

-2-

Babam o sıralarda berber dükkânı işletiyordu kasabada. Evimiz büyükçe bir evdi ve eskiydi. Doğduğum yıldan

tam iki yıl sonra başka bir eve taşındık. İçerisinde doğduğum bu evi hayal meyal hatırlıyorum şimdi. Bu evden niçin taşındığımızı bilmiyorum. Ancak babamın o sırada bu evin üç kilometre kadar uzağında yeni bir ev yaptırdığını biliyordum. Yeni evin inşasına devam edilirken amcamın evinde oturuyorduk. Amcamın evi de eski bir evdi. Doğuya bakan duvarı yanında kocaman bir ceviz ağacı vardı. Ağacın dibinden küçük ama ilkbaharda gürültülü bir ırmak akardı. Evin önündeki bahçe azıcık alçakta kaldığı için batıya bakan duvarı yanından sokağa taş basamaklardan çıkılırdı. İkinci katında geniş bir veranda vardı. Alt kattan ikinci kattaki verandaya ahşap merdivenden çıkılırdı. Verandaya açılan kapıların üst kesimleri renkli camlarla süslüydü. Kapılar yarı aralık kaldıkları zaman odalara bakabiliyordum. Odalarda beni ilgilendirecek çok şeyler vardı belki; ama o odalara ben hiç girmedim. Odalar çoğu zaman loştu ve loş sessizliğe gömülü eşyalar donuk, biraz da yabancı geliyorlardı bana. Beni korkutan başka bir şey de bu odalarda ak saçlı kadınların minderli sedirlerde otururak Kur'an okuyuşlarıydı. Annem de evin alt katındaki oturduğumuz odada, tıpkı o kadınlar gibi, omuzlarında tülbenti, Kur'an okurdu. Ama annem başkaydı. Belki yalnız bana başka geliyordu. Kur' an okurken arada bir gözucuyla bana baktığı, benimle ilgilendiği oluyordu üstelik.

Oturma odasına açılan mutfak kapısı her zaman açıktı. Mutfakta, henüz ocağın yanında, geniş bir masa vardı. Masa, uçları kara püsküllü yeşil bir örtüyle örtülüydü. Örtünün kara püskülleri hemen hemen zemin tahtalarına düşüyordu. Kedimiz bu masa altında uyurdu. Ben de bu masa altına girmekten hoşlanırdım. Bir gün, iyi hatırlıyorum, babamın eski fesini kedinin kafasına geçirirken, kedi yüzümü tırmalayıp kaçmıştı. Ama ağlamamıştım. Elimde babamın fesi, gün boyunca kediyi aramıştım. Mutfağa girdiğimde annemin hâlâ Kur'an okuduğunu gördüm. Kedi yoktu görünürde. Annemin benimle ilgilenmeyişi yüzün-

den olacak; iskemleyi masanın yanına götürüp, masaya tırmandım; bir süre anneme baktım; annem gene benimle ilgilenmeyince ocaktaki yemek tencereleri üzerine işedim.

Aradan kaç gün geçti bilmiyorum; kediyi aynı yerde, masanın altında buldum. Ben kediye kırgın değildim, o da bana kırgın değildi; kucağıma aldığımda direnmemişti.

Kediyle ahşap merdiveni çıkıp verandanın güneşli bir köşesinde oturdum. Ama çok geçmeden kedi kaçtı. Mutfağa indiğim zaman kediyi aynı yerde buldum ve kaldırdım. Şimdi direniyordu kedi. Ama ben güçlüydüm. Hayvanın bacaklarından sımsıkı tutmuş, arkası bayıra bitişik ahıra doğru gidiyordum. Kollarım arasında kedi hâlâ direnip çabalarken ahırın toprak damı üstüne tırmandım. Saçağa yaklaşarak kediyi havaya fırlatmıştım ki, hayvan birdenbire kıvrıldı, kıvrılmasıyla pençelerini göğsüme geçirip beni de kendisiyle birlikte damdan aşağı alması bir oldu.

-3-

Yeni maceralar bu olayı tez unutturdular bana. Günün birinde verandada bir âlet peyda oldu. Üç ayak üstündeydi ve hayli yüksekti âlet. Günü bu âletin yanında geçirdim. Ancak akşamın hayli ilerlemiş saatinde, babam işinden dönünce, kaleidoscope'un resimlerine bakabildim. Kaleidoscope'da gördüğüm ilk resim bir çağlayandı sanırım. Sonra bir ırmağın ışıltılı suları altında yeşil taşlar... Irmağın kıyısında yeşil söğütler. Sonra gökyüzünde kara ve korkunç bulutlar.

Kara ve korkunç kuşlar. Sonra deniz kıyısında kocaman bir kayaya çarpıp parçalanan dalganın ışıltılı ak köpükleri...

Kaleidoscope'un yanından ayrıldığım zaman evin önündeki bahçe iyice kararmıştı. Karanlık bu akşam

başkaydı. Karanlığı ilk defa görüyordum belki. Bahçe duvarı dibindeki badem ağacı eski yerini değiştirmiş gibiydi. Duvarın ötesindeki evlerde de başka bir hal vardı. Evlerin damlarında solgun ışıklar yanıyordu galiba. Kediyle birlikte damından düştüğüm ahırın saçağına gümüş tüylü bir horoz tünemişti. Horoz altın başını kaldırmış, bana bakıyordu küstah bir bakışla. Ötelerde göğe yükselen caminin minaresi arkasında kan kızılı kocaman bir ay vardı. Babam yanımdaydı. Ama ilgilenmiyordu benimle. Merdiveni inerken durdum; ve dönerek basamaklarda düşe kalka kaleidoscope'a koştum. Âlet eski yerinde duruyordu. Korkuyla elimi âlete değdiriyordum ki, babam beni kucağına aldı; merdiveni indik.

Gece. Yatakta sırtüstü yatıyorum. Başım yastığa gömülü. Yastık sıcak. Saçlarımın teriyle ıslak. Elimi yorgan altından çıkarıp yastığın ucunu tutuyor, yüzümdeki terleri siliyorum. Uyumuyorum. Gözlerim alabildiğine açık. Oda sessiz. Saçaktaki horoz mu bakıyor bana pencere camından? Hayır. Kulaklarımda bir uğultu. Uğultu yukardan, verandadan geliyor galiba. Soluğumu tutmuş, dinliyorum. Çıt yok. Odayı, verandayı gece doldurmuş. Karanlık. Bilmiyorum kim; ama biri karanlığa iyice bakarsam ırmakları da, kuşları da, billur sular altında yeşil taşları da görebileceğimi; hattâ onları kaldırıp gönlümün dilediği bir yere götürebileceğimi söylüyor bana. Birden yataktan fırlayıp verandaya koşmak istiyorum. Ama dışardan gelen uğultu kulaklarımı ve kalbimi dolduruyor. Uğultu sonsuz. Bütün ev dayanağından kopmuş, denizin muntazam dalgaları üstünde sallanıyor. Hoşuma gidiyor bu sallantı. Rahat. Bütün vücuduma dağılıyor; bütün benliğimi sarıyor. Yaklaşıp yaklaşıp gene uzaklaşan dalganın üstünde kuş tüyü kadar hafif ve yumuşak bir ses tekrarlanıyor: Ay ay, ayya ay... ay ay, ayya ay... Gözlerim kapanıyor. Ay ay, ayya ay... Uğultu uzaklaşıyor. Taşlar batıyorlar.

Koyulaşan, koyulaşıp donan suların dibinde kayboluyorlar. Ay ay, ayya ay... Damdaki horoz kanat çırpıyor. Ötüyor mu? Ötüyor galiba. Ay ay, ayya ay... Ama tıs yok. Uçuyor horoz. Horoz, karşıki caminin minaresi üstünde. Hayretle horoza bakıyorum. Bakarken caminin arka duvarı gerisinden bir cadı çıkıyor. Sırtında, topuklarına düşen kızıl bir entari. O da benimle birlikte minaredeki horoza bakıyor. Sonra bir kahkaha salıveriyor; ve entarisinin eteklerini havalandırarak, yerden kesilmiş ayaklarıyla bizim evin bahçesine koşuyor. Cadıya bakıyorum. Cadı ahır duvarı dibinde. Ellerini ileriye uzatmış, beni çağırıyor. Gitmeliyim. Bilmiyorum niçin, ama gitmeliyim; gitmek zorundayım. Ve gidiyorum, benim de ellerim ileriye uzalı. Ellerimiz kavuştuğu anda cadının sihirli etekleri müthiş çınlıyor; ellerim cadının ellerinde, başım arkaya sarkık, uçuyoruz. Yeryüzü donuk. Biz gökyüzüne uçuyoruz; göğün ışıltılı yıldızlarına; sonsuzluğa. Derken bulutlar parçalanıyorlar ve ben cadının ellerinden kurtulmuş, kendimi gagalarından korkunç sesler çıkarıp uçuşan bir kuş kasırgası içinde buluyorum. Cadı yok. Yeryüzü yok. Yıldızlar yok. Her yanımda kuşlar, kuşlar, kuşlar..

-4-

O gece annemle aynı yatakta uyudum. Sabahleyin uyanır uyanmaz kaleidoscope'a koşmak istedim ama annem bırakmadı. Gün boyunca yatakta kaldım. Ancak akşama yakın bir zamanda kuvvetli ısrarlarım üzerine annem kediyi mutfaktan getirip, yatağımın ucuna bıraktı. Benim mi suçum daha büyüktü, kedininki mi? Bilmiyorum. Ama çok geçmeden o benim suçumu bağışladı, ben de onunkini. Kedi kalktı, başucuma geldi, yüzünü alnıma, şakağıma sürtüştürdü, kendi dilinde mırıl mırıl bir şeyler söyledi, başımın ucuna büzüldü, ve uyudu. Eski dosttan ayrılmak ne zormuş meğer!

Uyandığım zaman odada annem ve babamdan başka bir kişi daha vardı. Adam fesliydi. Fesi üstünde ak bir sarık. Seyrek sakalı göğsüne düşüyordu. Babam, annem ve yabancı adam odada çay içiyorlardı. Annem arada bir adama fısıltılı bir sesle bir şeyler söylüyordu. Adam dikkatle annemi dinlerken göbeği üstünde tuttuğu tesbihini çekiyordu.

Annemle sarıklı adam arasında konuşma hayli uzun sürdü. Sonra annem ve babam ayağa kalkıp ikinci odaya geçtiler. Odada ben ve yabancı adam kaldık. Adam oturduğu yerden beni soğuk bir bakışla süzdü; sonra ayağa kalkarak geldi, kerevetin kenarına oturdu. Artık onun sarıklı fesi ve sakalından çok göbeği üstünde tuttuğu kahverengi boncuklarla ilgileniyordum. Bu boncukları ak parmakları arasına alıp zaman zaman şaklatışı beni öylesine sarmıştı ki, adamın sıcak soluğuyla yüzüme üfleyip burnundan mırıldanışına bile aldırmaz olmuştum. Bu merak, hele boncukların birbirine çarparken çıkardıkları kuru, keskin şıkırtı, beni harekete geçmeye zorluyordu. Bir süre duraksadıktan sonra elimi yorgan altından çıkarıp tesbihe uzattım. Adam yüzüme dik dik baktı. Bu bakışın etkisiyleydi belki, göbeği üstünde tuttuğu tesbihe saldırdım. Adam birden ayağa fırladı ve tesbihi ellerim arasından çekip aldığı gibi arkasına sakladı. Bense yatağın içine oturdum, mutfak kapısına bakarak çığlığı bastım:

- Anneeee!

Annem odaya girerken adam, hayretle açılı gözleri yüzümde, gerisin geri giderek odadan çıktı. Ben, hâlâ yatağım içinde oturmuş, boğula boğula ağlıyordum.

Gerçi annem bana o adamın molla İrecep olduğunu söylemişti. Ama niçin beni odada onunla yalnız başıma bırakmıştı? Niçin molla İrecep yüzüme üflemişti? Niçin fısıltılı sesiyle bana anlamadığım o acayip duaları okumuştu? Bunlar ve bunun gibi birçok şeyler hep karanlıkta kalıyordu benim için. Fakat, pek derinliğine inmeden,

hattâ anlamını açıklamağa bir gereksinme duymadan o akşam annem bana sünnet olacağımı söylemişti. Sünnet! Benim için esrarlı olan her şeyi niçin ve neden sorularla karşılıyordum. O akşam bu soruları sormadığıma göre, sünnetin ne olduğunu az çok biliyordum herhalde.

Sonraları yakınlarımdan duyduğuma göre, sünnet olacak beş çocuk arasında en küçüğü benmişim. Annem sabahın erken saatlerinde beni yıkatmış -bunu hatırlamıyorum. Evin önündeki küçük bahçede ateşler yanıyor, kocaman mısır kazanlarında sular kaynıyor, yemekler pişiriliyordu -bunları hatırlıyorum. Ama şimdi hatırladığım başka şeyler de var:

Bir yaz günüydü o gün; belki sıcak bir bahardı. Sırtlarımızda bol, ipek giysilerimiz vardı. Beş çocuk bahçenin kıyısında birikmiştik. Az uzağımızda küme halinde birkaç adam duruyordu. Babam da onların arasında mıydı, bilmiyorum; merak da etmiyordum sanırım, çünkü kendimden büyük çocuklar arasında bulunuyordum; üstelik o günün benim için önemli bir gün olduğunu küçük kalbimde hissediyordum.

Kocaman ceviz ağacının ötesindeki helânın gerisine götürdüler bizi ve ırmağı bahçeden ayıran taş duvarın dibine dizüstü çöktürdüler. Çöktük. Bir süre öyle dizüstü durup sessizce önümüzdeki duvar taslarına baktık. Sonra aramızdan biri işedi. Sonra başka biri işedi. Daha sonra hepimiz işedik.

Bahçe kıyısınca sokağa çıkılan taş basamaklara doğru yürürken bir kadın beni kucakladı; yanaklarımı ve gözlerimi öptü. Yaşlı bir kadındı. Geçmişte onun genç bir kız, daha önce benim gibi küçük bir çocuk olduğunu düşünemiyordum. Sanki öylece doğmuştu: beli kambur, yüzü buruşuk, saçları ak. Onu, yeni evimize taşınmamızdan sonra bir kez daha görmüştüm. Ama günün birinde annem bana, "Büyükannen öldü," dediği zaman annemin yüzüne

hayretle baktım. Sünnet olacağım gün bahçenin kıyısında beni kucaklayıp gözlerimi öpen kadını hatırlayınca kesin olarak, "Büyükannem ölmez," dedim. İnanarak söylemiştim bunu sanırım. Yeni evimizin az uzağında gömülmüştü. Onun gerçekten ölü olmadığına inanmağa devam ediyordum galiba ki, baharda bahçemizden getirilen kirazlardan avuç dolusu cebime doldurup mezarlığa gidiyor, kirazları büyükannemin mezarı üstüne bırakıyordum.

Beş çocuk, önümüzde ve arkamızda kalpaklı ve fesli adamlar, camiye yöneldik. Ama camide neler oldu, bilmiyorum; çünkü dualar okunurken ben uyuyakaldım ve babam beni camiden evimize kucağında taşıdı. Birkaç gün sonra verandada beş çocuk birbirimizin yanında yattığımızı ve bizleri ziyarete gelen akrabalarımızın başlarımızın ucundaki resimlerle süslü kutulara gümüş para bıraktıklarını hayal meyal hatırlıyorum ama, döşeklerimizden kalktıktan sonra kocaman ceviz ağacı dibinde pamuk ve bezlere sarılı sünnetli yerlerimizi birbirimize gösterdiğimizi şimdi de hatırlıyorum.

Bir süre sonra çocuklar bu evrenden kaybolup gittiler. Kimdi onlar? Nerde oturuyorlardı? Bilmiyorum. Babamı o sıralarda seyrek görüyordum. Annem benimle az meşgul oluyordu. Fazla meşgul olmasını istemiyordum zaten; çünkü hayalimde annemin Dr. Z gibi olmasını istiyordum. Ama annem başkaydı. Umutla verandaya çıkıyor, hoşlandığım âleti yokluyordum. Âlet yoktu. Bahçeye iniyordum. Bahçe alçakta kalıyordu. Buradan öteki evleri göremiyordum. Tuhaf! Şu kaleidoscope'u göremiyecek miyim bu evde bir daha?

Dört yaşındaydım o sıralarda; belki beş. Beni geniş, geniş olduğu kadar da gizli ve tılsımlı bir dünya kuşatıyordu. Beni kuşatan bu dünyaya girmek, onu yakından görüp tanımak... Ama nasıl? Verandada bir hafta kadar birbirimizin yanında yattığımız çocuklar da bu evden gidince beni

çeviren dünyaya çıkılan yolun tıkandığını hissediyordum. Kendi küçük dünyamda kalmam gerekiyordu. Kedimiz bile yaklaşmaz olmuştu. Verandaya çıkıp sinek avlıyordum. Tutabildiğim sineğin önce kanatlarını, sonra da ayaklarını tek tek çekip gövdesinden ayırıyordum. Sineğe bu yaptıklarımdan bir zevk duyuyor muydum, duymuyor muydum; bunu şimdi hatırlamıyorum.

-5-

Bir gün bu eve teyzem geldi. Teyzemin yanında küçük bir kız vardı. Kızın adı Halide'ymiş. Onları bahçenin yanından geçen yolda karşıladık… Annemle öpüştüler. Oturduğumuz odaya girince teyzem beni kolları arasına alıp gözlerimden öptü; sonra kızı Halide'ye dönerek, "Gel, kardeşini öp," dedi.

Kıvırcık sarı saçlıydı Halide. Lüle lüle omuzları üstüne düşüyordu saçları. Gülen mavi gözleri vardı. İpek entarisinden, saçlarından acayip bir koku geliyordu. Ellerini omuzlarım üzerine yerleştirip dudaklarını yanağıma değdirdiği zaman onun vücudundan gelen sıcaklıkla başım döner olmuştu. Beni öperken ince belini kavrayıp onu kendime çektiğimi şimdi de iyi hatırlıyorum. Sonra elim elinde, odadan çıktık. Ve o anda benim varlığıma gizli ve yeni bir şey katıldığını hisseder gibi oldum. Beni kuşatan gizli dünyadan geliyordu bu; ama neydi, bilmiyorum. O yaşımda bilemezdim. Yalnız benim varlığıma giren o şeyin Halide ile geldiğine ama Halide'den daha büyük bir anlam taşıdığına eminim. Annesinin, "Kardeşini öp," deyişi gereksizdi sanırım -öylesine de öpecekti beni; ben de onu; odada, annelerimizin gözleri önünde olmazsa başka bir yerde; ikimizi hiç kimsenin göremiyeceği bir yerde. Hayatımızı yaşamamız için gerekli olan şeyleri kendi ruh-

larımız arayıp bulacak, çözümleyecek, gerekirse, teşviksiz ve baskısız kendi varlıklarına kabul edecekti. Odadan çıktık.

Güneş gökyüzündeydi. Üst kesimleri renkli camlarla süslü kapılar ışıl ışıldı. Halide konuşuyordu. Ama neden bahsettiğini bilmiyordum. Zaten neden bahsettiğinin önemi yoktu. Benim için önemli olan onun sesiydi. Az kalın ama ezgili bir sesti Halide'nin sesi. Hele "r" harfi derinden çıkarken boğazı içinde yuvarlak bir şekil alıyordu ve ağzından öyle yuvarlak yuvarlak dökülüyordu. Sanki ruhu konuşurdu onun. Ruhuna has bir dil, ağzında değil de yüreği içindeydi. Hele dudakları arasından çıkan o kalınca ama hoş "r"leri ellerimi kaldırıp avuçlarımın içine alasım geliyordu.

Merdiveni çıkıp verandada durduk. Şimdi güneşin ışıklarında Halide'ye daha yakından bakabiliyordum ve baktıkça Halide daha bir acayip görünüyordu. Gözleri mavi ve canlıydı. Güldüğünde gözlerinin rengi bir an ışıltılar içinde kayboluyor, sonra öncesinden daha temiz bir parıltıyla meydana çıkıyordu. İnce yüzünün nazik çizgileri arasında oldukça büyük bir burnu vardı. Burnunun bu büyüklüğü, sonraları genç bir kadın kılığına girdiği sıralarda, daha çok açığa vuruyordu, ama bu çirkinlik tiksindirici değildi; tam tersine, çekiciydi. Hele vücudunun kararlı hareketleriyle, kararlı konuşması ve sesindeki o güvenli ezgiyle yüzü daha bir çekici oluyordu. Gerçi Halide'yi genç bir kadın olarak yalnız kısa bir süre görebildim.

Halide duvar dibine oturmuş, beştaş oynuyordu. Gülüyordu. Ama daha çok beştaşıyla meşguldü. Etekleri altından çıkan bacaklarının rengi güneş ışığında sıcak ve canlıydı. Yaklaştım. Bakışlarını yüzüme kaldırdığı zaman onun gülen gözleri içinde âdeta hayatımın kaynağını gördüm, ve hemen dizüstü çöktüm. Birdenbire aydınlığa kavuşmuş kör bir adam gibiydim. Yüzüne bakarken boynu ile omuzbaşı arasında pembe bir ben ilişti gözüme. Bilmi-

yorum neden ama omuzundaki ben'in de sesi kadar beni Halide'ye bağladığını hissettim ve elimi ben'e uzattım. Elimi bene değdiriyordum ki, Halide başını arkaya attı ve güldü; bense ipek entarisinin yakasını sımsıkı kavramış, onu kendime çekiyordum. Gözleri iri iriydi Halide'nin. Yüzü gittikçe kızarıyordu ama gülüyordu ve güldükçe öncesinden daha güçlü bir arzuyla Halide'yi kendime çekiyordum.

Sonra...

Nasıl oldu ve niçin oldu, bilmiyorum; dişlerimi Halide'nin buduna batırdım. Halide müthiş bir çığlık kopardı. Korkuyla dizüstü durduğum zaman bacağında, dişlerimi batırdığım yerde, mosmor bir bere gördüm.

Verandanın bütün kapıları açıldılar. Kapılar arasında başları örtülü kadınlar; hayretle bana bakıyorlardı. Halide'ye karşı bir kötülük mü etmiştim acaba? Kadınlara baktıkça yaptığım bu kötülüğün daha çok onlara karşı olduğunu anlıyordum. Ama gerçekten suçum neydi?

Merdivende bir gürültü koptu. Teyzemin ve annemin bağrışmaları kulağıma geldiği anda gerçekten bir suç işlediğimin farkına vardım. Halide'nin boğula boğula ağlayışı beni ve suçumu kadınlara unutturmuş olacaktı ki, herkes Halide'yle meşgul oluyor, kimse bana bakmıyordu.

Merdiveni inip ceviz ağacı dibinde durdum. Verandada hâlâ sesler, bağrışmalar; ama dinlemiyorum. Halide yoktu benim için. Kaleidoscope yoktu. Kedi yoktu. Bundan böyle verandada yer de yoktu benim için.

Irmağı bahçeden ayıran alçak taş duvarı tırmanıp ötesine indiğim zaman kendimi güçlü, belki birdenbire büyümüş bir adam olduğumu hissettim. Beni kuşatan o büyük ve tılsımlı dünyaya çıkılan yolun üstündeki ilk engeli aşmış bulunuyordum.

-6-

Yeni ev hazırdı.

Günün birinde yolda bir araba durdu. Verandada kapılar açıldılar. Loş odalardan kadınlar çıkmış, evin alt katındaki odalardan arabaya taşınan eşyalara bakıyorlardı. Sonra aşağıya inip annemi uğurladılar. Kadınlar ağlıyorlardı.

Eşyayla dolu araba gidince biz, yani ben ve annem, bir talikaya yerleşip yola koyulduk. Hareket etmeden önce bahçe duvarı üstünde, her zamanki gibi ayaklarını altına toplamış, kuşların cıvıltılarını dinleyen kedimizi gördüm. Kedi bakmıyordu bana; bu evden ayrıldığımızı bilmiyordu. Belki bu yüzden gözlerim yaşarmıştı. Şimdi, niçin ağladıklarını bilmediğim halde, annemi uğurlayan kadınların gözyaşları yabancı gelmiyordu bana.

Şosenin güney yamacı üstünde kurulmuştu yeni evimiz. İki katlıydı. İkinci katında dar ve uzun bir koridor evi iki kısma bölüyordu. Koridorun her iki yanında üç odası vardı; koridorun güney ucunda ise ahşap balkon ve balkondan evin alt katına inilen ahşap merdiven. Bir süre bu evde kendimi bir konuk gibi hissettim. Sonra birkaç günümü evi incelemekle geçirdim. Odalar hoşuma gitmiyordu. Duvarlar yüksekti, odalarda az eşya vardı, ve evvelce oturduğumuz evin odalarına kıyasla bu odalar soğuk, biraz da yabancı geliyorlardı bana. Ama evin bir odası beni fazla ilgilendiriyor. Bu odanın badanası henüz tamamlanmamış. Duvarlarda taze alçı, yontulmuş taşlar, taşların rengi, taşlarda çeşitli çizgiler olağanüstü. Annemin bu odadan çıkıp başka odalarda oynamamı istemesine rağmen, kolay kolay çıkmıyorum bu odadan.

Sonra ahşap balkon. Balkon da hoşuma gitmiyor. Beni ilgilendirecek hiçbir şey yok burada. Ama evin önünde büyümüş meşe ağacı; hele meşe ağacının balkona sarkık dalı,

hoşuma gidiyor. Dalın az daha sarkıp balkona inmesini, hattâ loş koridora girmesini arzuluyorum.

Çok geçmeden evin önünde bir kulübe peyda oldu. Sonra bir köpek. Uzun tüylü, ak lekeli kara bir köpek. Köpeğin adını hemen öğrendim - adı Çubar'dı. Babam köpeğe yaklaşmamı, hele onu okşamamı kesin olarak yasakladı. Niçin? Köpek çok kötü bir yaratıkmış. Köpeğin az uzağında durup bakıyorum. Köpek de karnı üstüne uzanmış, kafası iki ön ayağı arasına gömülü, bana bakıyor. Öylece uzun bir süre birbirimize baktıktan sonra köpek kulübeye girip uyuyor. Köpeğin kötü bir yaratık olduğuna, ne yazık, inanmıştım. Ne yazık diyorum, çünkü o sıralarda evlerin yanında sık sık gördüğüm öteki yaratıklardan kötü bir yaratık değildi köpek. Ama -belki eti yenmediği içindi- babam için, ve birçokları için, köpek kötü bir yaratık sayılıyordu.

Kulübenin az uzağında çit vardı. Çitin ötesinde yabani badem ağacı, badem ağacının çevresinde eğrelti otları; daha ötelerde birkaç söğüt, söğütlerin de ötesinde duvarları yüksek ve sağlam, Doğuya ve Batıya bakan yanları veranda, tek katlı ama yüksek kuleli bir ev. Bu eve "Pilibaşı" derlerdi. Bir adla anıldığı için fazla merak ediyordum. Ancak, günler geçtikçe ve ben bu evi yakından görüp tanıdıkça evin özel bir adla bilinmesini tabiî buluyordum. Çünkü güzel bir evdi bu; özenle kurulmuştu; kendinde bir sır saklar gibiydi.

Sağda, bizim evin bir üç yüz adım kadar uzağında, iyi bakılmış bir üzüm bağı ortasında başka bir ev. O ev amcamın eviymiş. Solda, gene bizim evin bir üç yüz adım kadar uzağında, duvarlarında badanası birkaç yerde dökük, pencere camları kırık, kapıları boyasız başka bir ev. Bu ev boş. Boş evin hemen ötesinde mezarlığın alçak taş duvarı. Mezarlıkta kocaman meşeler vardı ve meşelerin gölgesindeki mezarlar sessizlik içinde, etrafı dinliyorlardı

sanki. Bazan omuzlar üstünde taşınan bir tabutun ardından birkaç adamın mezarlığa yaklaştıklarını görüyordum balkondan. Başları göğüslerine düşük, ağır adımlarla mezarlığa giriyorlardı. Onlar mezarlığa girince yalnız tabutun içindekinin değil, arkadakilerin de ölü olduklarını sanıyordum.

-7-

Bir süre sonra eve fazla eşya taşındı. Pencereleri şoseye açılan büyük odaya iskemleler kondu, duvarlara aynalar asıldı ve eve, kimi köylü, kimi efendi kılığında, çeşitli kişiler uğramağa başladılar. Aynalı odada babam onların saçlarını kesiyor, sakallarını tıraş ediyor. Balkon öncesi kadar yabancı gelmiyor bana. Amcamın verandalı eski evini, kaleidoscope'u, kediyi, ceviz ağacını, kadınları unutuyorum yavaş yavaş. İçimde bir yerde yeni evimize yakın bir bağlılık duymağa başlıyorum. Koridorda babama saç ve sakallarını kestirmek için evimize gelen adamları gözetliyorum. Bu ilgim ve merakım gitgide artıyor. Koridora girenlerin önce bacaklarını görüyorum. Bacaklarda ütülü pantolonlar, bol şalvarlar; bazıları yeni, bazıları pörsük; biraz tedirgin, ya da sağlam ve güvenli bacaklar. Hele yağmurlu günlerde koridorun ucunda dizili kaloşlar daha bir acayip görünüyorlar. Kaloşlara yaklaşıyorum. Bu kaloşlar insanların ayaklarında uzak bir yerlere basıp yürüdüler; onlar benim görmediğim yerleri gördüler. Eski ve yeni. Yeniler canlı. Eskiler ezik. Adamlar da ayaklarından çıkardıkları kaloşlara benziyorlar; ama aynalı odadan canlı ve kıvançlı bir tavırla çıkıyorlar. Babamın yavaş yavaş önemli bir kişi olduğunu anlamağa başlıyorum.

Uzun bir süre aynalı odaya girmeye cesaret edemedim. Bir gün giriyordum; annemin gözüne iliştim. Annem kolumu tuttu, yüzüme sert sert baktı ve beni başka bir oda-

ya götürdü. Annemin bu hoşgörüsüz davranışından sonra odaya girmek isteğim bir kat daha arttı. Ve günün birinde kendimi bu odada buldum.

Duvardaki aynanın karşısında kocaman bir koltuk. Koltukta bir adam. Adamın çenesi sabun köpüğü içinde. Babam onunla meşgul oluyor. Duvar dibinde iskemlelerde başka birkaç kişi; alçak seslerle konuşuyorlar. Babam, onlara bakmaksızın, bir lâf söylüyor; iskemlelerde oturanlar babamı dinliyorlar. Arada gülüyorlar.

Ben odaya girince konuşma kesildi birden. Herkes bana bakıyor. Babamın bana çıkışacağını sanıyorum. Fakat ilgisi yüzüme bakmaktan öteye geçmiyor. Çenesi sabunlu adamın üstüne oturduğu koltuğa yaklaşıyorum. Babam yüzüme bakıp gülümsüyor; sonra, kolumu tuttuğu gibi, beni odanın köşesine götürerek parmak işareti ile uslu oturmamı emrediyor.

Babamın bu davranışı ve ötekilerin artık bakmayışları bana burada gereksizliğimi gösteriyor. Gereksiz bir kişiyim ben burada. Odadakilerin ilgisizliği içime işliyor. Bütün varlığım tehlikede sanki. Aynanın karşısındaki koltuk boşalır boşalmaz ayağa atılıp koltuğa tırmanıyorum. Babam da, ötekiler de gülüyorlar...

Küçük fırçayla yanaklarımı, çenealtımı uzun uzun sabunladı babam. Ötekiler oturdukları yerlerinden kalkmış, çevreme birikmiş, beni ve babamın işini seyrediyorlardı.

Tıraştan fazla bir zevk duyduğumu sanmıyorum. Yalnız usturanın ters yanı sabun köpüğünü sıyırdığı zaman çenealtımın gıdıklanışını iyi hatırlıyorum. Ama beni en çok ilgilendiren şey babamın usturayı tutan parmaklarıydı. Yanaklarım üstünden kayıp çeneme indiği zaman onun parmaklarına yakından bakabiliyordum. Ve bakarken her şey değişiyordu gözlerimde: dünya, benim şimdiye değin gördüğüm gibi değildi; ama niceydi? Bilmiyorum. İnsanlar, benim şimdiye değin gördüğüm gibi değillerdi;

ama niceydiler? Bilmiyorum. Babam, mihaniki bir alışkanlıkla usturayı yanaklarım üstünde oynatırken amcamın eski evi yanında akan ırmağın kıyısındaki söğüt dalları gelip duruyor gözlerim önüne; cenaze töreni esiyor aklıma. Ölümle hayat arasındaki farkı kesin olarak bilmediğim halde, babamın alazlı parmakları hayattan çok ölümü hatırlatıyorlar bana.

-8-

Yazın sonuydu. Havalar güneşli geçiyordu. Günün çoğu saatlerini dışarıda geçiriyordum. Kulübenin üç beş adım uzağında durup Çubar'a bakıyordum. Fakat köpeğe yakın bir bağlılık duymuyordum içimde. Zincire bağlı olduğu içindi belki. Kulübeye bağlı olduğu için köpekle benim aramda da, köpekle başka insanlar arasında da ruhî bir bağlantı olamazdı. Yalnız, dili dışarıya çıkık, gözleri yüzümde, acıklı ve anlaşılmaz sesler çıkardığı bir anda bir köpek değil de insan oluşumun sevinciyle kulübeden uzaklaşıyordum. Mezarlık yanındaki eski eve yöneliyorum. Beni ilgilendirecek çok şey var burada: kırık pencere camları; avluda paslı tekerlek çemberleri; delik deşik kovalar; avlunun kenarında yarım küre şeklinde badanalı fırın. Oraya bakarken içimde garip bir değişiklik hissediyorum. Ben güçlüyüm. Ayağıma çalınan kuru toprak keseğine tekme sallıyorum. Bir dal kırıyorum. Yerden kaldırdığım taşı evden yana fırlatıyorum. Evi çeviren alçak taş duvar dibinde durunca karıncaları seyre dalıyorum. Ev, mezarlık, karınca tümsekleri beni anlaşılmaz bir güçle bağlıyor buraya. Hele karıncalar! Ne çok karınca var burada! Binlerce. Onbinlerce. Yüzbinlerce. Burası karınca yurdu. Sağa koşuyorlar, sola koşuyorlar, durdukları yerde dönüyorlar; onların canlı ve becerikli hareketleri beni öylesine sarıyor ki!.. Dizüstü çöküyorum. Karıncalar benden habersiz. Ben

öylesine büyük... Beni görmüyorlar mı? Ayağımı kaldırıp üstlerine basarsam tümünü ezerim bir anda.

Ama karıncalar benim varlığımdan habersiz. Birkaçı kümeden ayrılıp öbek aşağı iniyor. Elimde tuttuğum söğüt dalının ucuyla onların yolunu kesiyorum. Karıncalar duraklıyorlar. Tümü şaşkın. Biri ikisi sola dönüyor. Ama dalın ucundakiler hep öyle şaşkın, ne yana gideceklerini bilmiyorlar. Derken dala doğru ilerliyorlar. Dalı az daha önlerine sürüyorum. Birden dönüyorlar. Gülüyorum. Karıncaların elimdeki dalın önünde kaçışları hoşuma gidiyor. Dalı kaldırıp öbekteki yuvanın ağzına götürüyorum. Karınca birikintisi içine bir panik düşüyor. Hep birden kaçıyorlar. Ben ise elimde tuttuğum daim ucuyla dört yana kaçışan karıncaların üzerine gevşek toprak deviriyorum. Karıncalar, üzerlerine devrilmiş toprağın içinden çıkmak için olanca güçleriyle çabalıyorlar. Kimi çıkıyor; kimi, yarısına dek toprağa gömülü; kıvrılıyor, buruluyor, incecik ayacıklarıyle toprak taneciklerine tutuna tutuna yüze çıkmak istiyor. Yuvanın çevresindeki karıncalar hâlâ telâş içinde. Dalı üzerlerine kaldırıyorum. Bir!.. Bir daha! Bir daha!.. Toprak öbeği üstünde yüzlerce, binlerce karınca leşi. Yuva bozuk. Çoğu toprağın altına gömülü. Birkaçı kaçıyor. Ama nereye? Ben hâlâ üzerlerinde duruyorum.

-9-

Bir akşam üzeri amcamın evi yanında yolda bir otomobil durdu. O sıralarda mezarlık yönündeki eski evin damı onarılıyordu ve ben sık sık şoseye gidip damda çalışan iki adamı seyrediyordum. Otomobili annem de görmüş olacaktı ki, evdeki işini bırakıp, ellerini önlüğüne sile sile şoseye çıkmıştı.

Dr. Z, ve yanında başka bir kişi otomobilden inip amcamın evine girdiler. Annem uzun bir süre onların arkasın-

dan baktı; sonra yaşarmış gözlerini ve burnunu önlüğüne silerek eve girdi. Annemin niçin ağladığını bilmiyordum; pek merak da etmiyordum doğrusu, çünkü daha o günün akşamı mezarlık yönündeki eski eve yeni yeni kişiler uğruyor, arabalarda getirdikleri eşyaları boşaltıp evin verandasına yığıyorlardı..

Eski evin yanından geç vakit ayrıldım.. Evimize girerken Dr. Z ile karşılaşacağımı umuyordum. Ama evde kimseler yoktu; yalnız annem. Annem pencere camından üzüm bağı ortasındaki eve bakıyordu. Yüzü kederliydi. Önlüğünün ucuyla yaşarmış gözlerini siliyordu arada. Oda yavaş yavaş karardı. Annem lâmbayı yaktı. Dışarda rüzgâr vardı. Lâmba ışığıyle aydınlanmış pencere camına iri iri yağmur damlaları düşüyordu.

Derken babam girdi odaya. Annem güvensiz bakışlarıyla babama baktı. Babam sessizce sedire oturdu.

- Tehlike geçti, dedi yavaş bir sesle.

"Tehlike geçti"nin tam anlamını bilmiyordum sanırım. Annem eski haliyle gidip sedirde, babamın yanına otururken içimden babamın "tehlike geçti" sözlerini tekrarladım.

Rüzgâr hızlanmıştı. Ama üzüm bağı ortasındaki evin penceresinde de ışık yanmıştı.

- Geçti mi diyor? diye sordu annem.

- Evet; öyle diyor, Dr. Z. ilâç bıraktı.

- Kendisi kalsaydı.

- Telaşlanmaya sebep yok diyor. Hafta sonu gelecek gene.

- Kalamaz mıydı birkaç gün?

- Hastahaneye dönmesi şart. Kalamaz.

- Gidip bakayım mı acaba?

- Bu akşam olmaz. Yarın uğrarsın.

Yağmur yağıyordu dışarda hâlâ. Annem beni göğsüne bastırmış, başımı okşuyordu. Sonra kalktı, beni yatak oda-

sına götürüp yatırdı. Annemin hüzünlü yüzü, babamın "tehlike geçti" sözleri, üzüm bağındaki evin penceresinde yanan lâmba ışığı ve dışarda uğuldayan rüzgâr başımı karmakarışık etti o akşam. Amcamın evinde birşey dönüyordu.

Ertesi günün sabahı uyandığımda hava bozbulanıktı; ama geçen akşamdan çok bir şey hatırlamıyordum. Üstelik mezarlık yönündeki eski evin avlusunda birkaç kişi dolanıyor, sofa basamakları üstünde uzunca boylu bir kız, bizim eve bakıyordu. Kızın dikkatini üzerime çekmek için eve yaklaşıp avlu duvarı üstüne tırmandım, birkaç kez duvardan atladım. Kız beni görüyordu; ama sofadan inmedi. Bir taş attım mezarlık yönüne. Kızın dikkatini bu sefer de çekemedim üzerime. Onun bana bakması, benimle ilgilenmesi için her çeşit çareye başvurduysam da istifini bozmadı. En sonunda duvara işedim.

Derken bir ses geldi kulağıma. Sesi kız da işitmiş olacaktı ki, sofa basamaklarını indi, yarım küre şeklinde badanalı fırının yanında durarak yola baktı. Şoseye koştum.

Sakallı bir ihtiyar mezarlık duvarı dibinde duruyordu; yanında bir çocuk. İhtiyar adam göğsünde bir dolap tutuyordu. Etraf sessiz, sakindi. Yalnız arada bir damda çalışan iki adamın alçak seslerle konuşmaları duyuluyordu. Çocuk adama sokuldu, elini kaldırıp dolabın maden kolunu tuttu; ve çevirmeye başladı. O anda çevremde her yer ve her şey donup kaskatı kesildi. Ama uzun sürmedi bu; dolaptan çıkan ezgiyle donukluk dağılıverdi. Dolaptan sadece bir ezgi değil; çocuk maden kolu çevirdikçe ezgiyle birlikte olağanüstü hoş, güzel ve canlı bir şeylerin çıktığını görür gibi oluyordum. Neydi bunlar? Bebeklerdi belki. Urbaları, saçları, küçük ayacıklarında potinleri ışıl ışıl bebekler el ele vermiş, seke seke mezarlığa giriyor, mezarlar üstünde hora tepiyorlardı. Dolap hayli yüksekteydi çocuk için; kolu iyice çevirebilmesi için arada ayak uçlarına basarak yükseliyordu.